

Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi

Dergi Web sayfası: <http://dergipark.gov.tr/usakead>

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN VATANSEVERLİK DEĞERİ KAZANIM DÜZEYLERİNE İLİŞKİN SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ

THE VIEWS OF SOCIAL STUDIES TEACHERS ABOUT THE LEVEL OF PATRIOTIC VALUE ATTEINMENT OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS

Barış Metin * Mehmet Oran ** Şaban Karaderili

* Doç. Dr., Uşak Üniversitesi, baris.metin@usak.edu.tr.

** Doktor, mehmtoran@gmail.com.

Gönderilme Tarihi: 17 Ekim 2019

Yayınlanma Tarihi: 1 Kasım 2019

Özet: Bu çalışma ortaokul öğrencilerinin vatanseverlik değeri kazanım düzeyleri hakkında Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini ortaya çıkartmayı amaçlamıştır. Nitel araştırma desenlerinden örnek olay yöntemine göre düzenlenen bu çalışmada Sosyal Bilgiler alanında uzman üç akademisyenin görüşü alınarak yarı yapılandırılmış mülakat formu hazırlanıp uygulanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Ankara ili merkez okullarında görev yapan 14 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Analiz yapılırken elde edilen veriler ilk önce 115 koddan toplanmıştır. Daha sonra bu kodlar birbirleriyle ilişkilendirilerek bu sayı 36'ya indirilmiştir. Bu kodlamalardan en önemlileri "konu ve süre yetersizliği, yetersiz seviyede vatanseverlik kazanımı, dış etkenlerin önemi" vb. Araştırmanın sonuçlarına göre Sosyal Bilgiler öğretmenleri Sosyal Bilgiler ders müfredatlarını vatanseverlik değerinin öğretimi açısından yeterli bulmamaktadırlar. Sosyal Bilgiler öğretmenlerine göre öğrenciler vatanseverlik değeri ile ilgili ders konularına ilgilidirler. Fakat öğrencilerin bu ilgileri birtakım etkenlerden olumsuz etkilenmektedir. Öğretmenler öğrencilerin olumsuz vatanseverlik tutumları gösterdiklerini dile getirmişlerdir. Öğretmenlere göre öğrenciler yeterli düzeyde vatanseverlik değeri kazanmamaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Vatanserverlik, değer, sosyal bilgiler.

Abstract: This study aimed to reveal the views of Social Studies teachers about the patriotic value attainment levels of secondary school students. In this study, which was organized according to the case study method of qualitative research designs, semi-structured interview form was prepared and applied by taking the opinions of three academicians specialized in the field of Social Studies. The study group of the study consists of 14 social studies teachers working in Ankara central schools. The data obtained from the research were subjected to content analysis. The data obtained during the analysis were first collected in 115 codes. Then these codes were related to each other and this number was reduced to 36. The most important of these encodings are "subject and time inadequacy, insufficient patriotic attainment, the importance of external factors" and so on. According to the results of the research Social Studies teachers Social Studies course they do not find their curriculum adequate for teaching patriotic value. According to Social Studies teachers, students are interested in course subjects related to patriotic value. However, students' this interests are affected negatively by some factors. The teachers stated that the students showed negative patriotic attitudes. According to teachers, students do not attainment enough patriotism.

Keywords: Patriotism, value, social studies.

Giriş

Değişen dünya koşulları karşısında birçok alanda değişimler, yenileşme çabaları gözlenmektedir. Bu alanlardan biriside eğitimidir. Geçmiş yıllarda eğitimden beklentiler daha çok akademik başarı üzerine kurulu iken bugün eğitim yoluyla çevresine ve içinde bulunduğu topluma saygılı, dürüst, değerleri olan bireyler yetiştirmek amaçlanmaktadır (Yazıcı, 2006; Kenan, 2009). Bu amaçlara ulaşabilmek içinde eğitimin içeriğinin güncellenmesi, geliştirilmesi gerekmektedir. Eğitim alanındaki gelişmelere bakıldığında değerlerin birtakım nedenlerden dolayı öğretilmesi bir zorunluluk olarak görülmektedir (Aydın, 2010; Köylü, 2007). Örneğin yaşanan gençlik problemlerine çözüm bulmak için değerler genç kuşaklara öğretilmek istenir (Köylü, 2007). Eğer bir ülkede yaşanan gençlik problemlerine eğitimsel bir çözüm getirilmezse toplumsal sorunlar daha da çok artabilir. Bununla beraber ülkelerinin milli ve kültürel kimliklerini koruyabilmeleri açısından değerlerin öğretilmesi önemlidir. Çünkü değerler içinde bulunduğu kültürel yapının en önemli unsurlardandır.

Günümüz dünyasında değerlerin öğretilmesi zorunluluğu değerler eğitimi alanının gitgide önem kazanmasını sağlamıştır. Okullarda değerler eğitimi farklı şekillerde gerçekleştirilebilir. Din kültürü bilgisi eğitimi, karakter eğitimi, vatandaşlık eğitimi gibi

başlıklar altında değerler öğretilmeye çalışıldığı gibi bazı branş dersleri içerisinde değerler eğitimi gerçekleştirilmeye çalışılır (Akbaş, 2007; Aydın & Gürler, 2012).

Değerler bir kültür içerisinde yer alan soyut unsurlardır. Alan yazınında değerler hakkında birçok tanımlamaya ulaşılabılır. TDK sözlüğünde değerlerin soyut bir ölçü olduğu belirtilmiştir. Sosyal Bilgiler ders programında ise MEB (2005) değerlerin beş özelliğinden bahsetmiştir.

- I. Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.
- II. Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir.
- III. Sadece bilinç değil duygu ve heyecanları ilgilendiren unsurlardır.
- IV. Değerler bireyin yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.
- V. Değerlerin normlardan farkı normlardan daha genel ve soyut bir özellik taşımasıdır. Değerler normları da içerir.

Değerlerin alan yazınında farklı çevreler tarafından farklı şekillerde tanımlandıkları gözlemlenir. Bu konuda değerleri değişik bilim dalları etrafında inceleyen Kağıtçıbaşı (1980) değerlerin yeterince geliştirilmeyen kavramlar olduklarını belirtir ve ona göre değerler kişiye özgü olabileceği kadar topluma da özgü olabilir. Bu aşamada değer kavramı ile ilgili ortak bir tanıma ulaşmama da aşağıdaki üç temel noktada görüş farklılıklarının oluşması etkilidir diyebiliriz. Bunlar şu şekildedir;

- I. Beğenilenin mi ya da istenilenin mi değer olup olmadığı
- II. İsteyen ya da beğenen kişi mi yoksa beğenilen ya da istenilen şeyin değer olup olmadığı
- III. Değerlerin davranış mı olduğu yoksa sözel olarak mı ifade edilebileceğidir (Bulatao, 1975, s.3. Aktaran; Kağıtçıbaşı, 1980).

Yukarda belirttiğimiz başlıklar değerlerin farklı şekillerde tanımlanmalarının nedenini açıklar niteliktedir. Değerlerin aynı disiplin yapıları içerisinde bile farklı şekillerde tanımlandıkları gözlemlenebilir. Bunda en büyük etken değerlerin soyut özellikler taşıması olabilir. Değerler bireylerin bilinçaltında yer alan soyut unsurlardır ve insanların davranışlarında rehberlik edici bir etkiye sahiptirler (Karakaya, 2007). İnsanlar bir davranış gerçekleştirmek istediklerinde değerlere uygun bir şekilde hareket etmek isterler. Güngör (1998) psikolojide değerlerin bu yönünün önemli olduğunu belirtir. Buna karşın değerler bireylerin sadece davranışlarında etkili olan unsurlar değil insanların tüm yaşamsal faaliyetlerini etkileyen soyut yapılardır. Değerlerin farklı tanımlamalara sahip olmalarına karşın bu tanımlamalarda bir takım ortak özellikler bulunmaktadır. Bu tanımlamalarda değinilen ortak noktalar dikkate alınarak değerleri kültürel bir yapı içerisinde iyiliğine ve doğruluğuna inanılan, insan davranışlarında yönlendirici bir etkiye sahip soyut yapılardır şeklinde ifade edebiliriz.

Vatanseverlik değeri birçok toplumda var olan değerlerden birisidir. Vatanseverlik değeri üzerinde yaşanan toprak parçasının maddi ve manevi anlamda önemli bir

noktada tutulması şeklinde tanımlanabilir. Gökalp (1976) vatani uğruna hayatlar feda edilen mukaddes ülke olarak tanımlamaktadır. Gökalp'a göre bir ülke olabilmek için ülkenin, vatanseverliğin ve milliyetçiliğin önemi büyüktür (Tütengil, 1964; Heyd, 1979). Bu noktada vatanseverlik değerinin insanlar arasında bir bağlılık duygusu oluşturduğunu söyleyebiliriz. Bir ülkenin toplumsal, kültürel vb. olarak bütünlüğünün korunması ve geliştirilmesi için vatanseverlik değeri önemlidir.

Eğitim alanında daha iyi bir vatanseverlik değeri eğitimi için yapılan araştırmalarda genelde iki tip vatanseverlik tutumundan bahsedilir (Westheimer, 2007; Avcı, 2015). Otoriter, kör vatanseverlik diyerek belirttiğimiz vatanseverlik tutumları istenmeyen olumsuz tutumlardır. Bu tutumlar yerini bir süreçten sonra aşırı ırkçılık gibi tutumlara bırakabilir. Diğer bir yandan olumsuz vatanseverlik tutumları insanların siyasi karar verme mekanizmalarını olumsuz etkileyebilir ve siyasi anlamda ülke yönetiminde iyi bir demokrasinin gerçekleşmesini engelleyebilir. Yapıcı, ılımlı diye tabir edilen vatanseverlik tutumları ise eğitim sistemlerinde öğrencilerde geliştirilmek istenen olumlu tutumlardır. Özellikle bu tutumların gelişmesinde demokratik yönetim biçimlerinin gelişmesi etkili olmuştur (Westheimer, 2007). Bu tutumlar çerçevesinde vatanseverlik değerini edinmiş öğrenciler içerisinde yaşadıkları ülke için daha fedakâr, daha faydalı bireyler olabilirler.

Sosyal Bilgiler farklı sosyal bilim dallarına ait bilgilerden beslenen, insanın dış çevresi ile ilişkisini geçmiş, bugün ve gelecek ekseninde incelendiği ve öğrencilerin toplumsal varoluşlarını gerçekleştirmelerine yardımcı olmayı amaçlayan çok disiplinli bir derstir (MEB, 2018). Sosyal Bilgiler derslerinde öğrencilere dış dünya ve çevresi ile ilgili birçok bilgi öğretilerek öğrencilerin sosyalleşmesi, içinde buldukları toplumla bütünleşmeleri sağlanır. Bu özelliği açısından Sosyal Bilgiler dersi değerleri öğrencilere öğretmek açısından önemli bir derstir. Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilere öğretilmesi planlanan değerler şu şekildedir.

Tablo 1. Sosyal Bilgiler programında yer alan değerler (MEB, 2018).

Aile birliğine önem verme	Duyarlılık
Adalet	Dürüstlük
Bağımsızlık	Estetik
Barış	Hoşgörü
Özgürlük	Tasarruf
Bilimsellik	Vatanseverlik
Çalışkanlık	Saygı
Dayanışma	Sevgi
Sorumluluk	Yardımseverlik

Vatanseverlik değeri yukardaki tabloda da görüldüğü üzere Sosyal Bilgiler ders programında öğrencilere kazandırılması planlanan değerlerden birisidir. Bu değer Sosyal Bilgiler ders programında 6. sınıfta “insanlar yerler ve çevreler” ile “üretim dağıtım ve tüketim” öğrenme alanlarında doğrudan verilmesi gereken değerlerden birisi olarak belirtilmiştir. Ancak vatanseverlik değeri Sosyal Bilgiler derslerinin birçok bölümde öğrencilere kazandırılması gereken önemli bir değerdir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada vatanseverlik değeri öğretiminde önemli bir rol üstlenen Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencilerin vatanseverlik değerini kazanım düzeylerine ilişkin görüşleri açığa çıkartılmak amaçlanmıştır.

Yöntem

Örnek olay araştırma deseni nitel çalışmalarda sıklıkla kullanılan araştırma yöntemlerinden birisidir (Sönmez ve Alacapınar, 2014). Bu yöntem ile incelenecek olgu hakkında önemli ayrıntılı bilgilere ulaşabilme avantajı bu yöntemin sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılmasına zemin hazırlamıştır (Sönmez ve Alacapınar, 2014; Patton, 2014). Örnek olay çalışmalarında çok farklı olgular üzerinde araştırmalar yapılabilir.

Bu çalışmada Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik değerinin kazanımına ilişkin görüşlerini en iyi şekilde açığa çıkartıp betimlemek için örnek olay yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Nitel araştırmalarda elde edilen bilgilerin genelleme amacı güdülmediği için küçük çalışma grupları ile çalışılır ve ayrıntılı bilgiler elde etmek amaçlanır (Baltacı, 2018; Patton, 2014). Nitel araştırmalarda analiz sürecinin meşakkatli olması sebebiyle nitel araştırmalarda nicel araştırmalara kıyasla daha küçük çalışma grupları ile çalışılmasını zorunlu kılmaktadır (Patton, 2014). Bu açıdan nitel araştırmalarda amaca en iyi hizmet edecek çalışma grubunun oluşturulması önemlidir.

Nitel araştırmalarda çalışma grubu zamandan, maliyetlerden tasarruf sağlamak ve ihtiyaç duyulduğunda tekrardan çalışma grubundaki kişilere rahatlıkla ulaşabilmek için kolay ulaşılabilirlik ilkesi göz önüne alınarak hazırlanır (Baltacı, 2018). Bu araştırmada çalışma grubu oluşturulurken kolay ulaşılabilirlik ilkesi dikkate alınmış ve çalışma grubundaki insanlardan tekrar kendilerine ulaşabilmek için birtakım iletişim kanalları belirtmeleri istenmiştir.

Bu çalışmada Ankara ili içerisinde ikamet eden 14 Sosyal Bilgiler öğretmeni ile çalışılmıştır. Öğretmenler Ankara'nın Mamak, Keçiören ve Çankaya ilçelerinde görevlerini ifa etmektedirler. Çalışma grubunu 8'i erkek, 6 kadın olacak şekilde bir

cinsiyet dağılımına sahiptir. Öğretmenlerin 6 tanesi Mamak, 4 tanesi Çankaya geriye kalan 4 öğretmen ise Keçiören’de çalışmaktadır. Araştırmada erkek üyelere E1, E2 gibi kodlamalar verilmiştir. Kadın katılımcılara ise K1, K2 gibi kodlamalar kullanılmıştır. Kodlamalardaki harfler üyelerin cinsiyetini belirtmekte iken sayılar ise üyelerin sıralamasını ifade etmektedir. Böylelikle analiz esnasında üyelerin hatırlanması sağlanmıştır.

Tablo 2. Çalışma bilgileri tablosu.

Çankaya ilçesinde görev yapanlar	E5, E8, K4, K6
Keçiören ilçesinde görev yapanlar	E2, E6, K5
Mamak ilçesinde görev yapanlar	E1, E3, E4, K3, E7, K1, K2,
Cinsiyeti erkek olanlar	E1, E2, E3, E4, E5, E6, E7, E8
Cinsiyeti kadın olanlar	K1, K2, K3, K4, K5, K6
Mesleki kıdem yılı 0-10 yıl olanlar	E1, E2, E3, E6, K2,
Mesleki kıdem yılı 10-20 olanlar	E4, E5, E7, K6, K1, K3, K4,
Mesleki kıdem yılı 20-+ olanlar	K5, E8

Veri Toplama Aracı

Araştırmada çalışma grubundaki katılımcılarla etkili mülakatlar yapmak için yarı yapılandırılmış bir mülakat formu hazırlanmıştır. Mülakat formu iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda katılımcıların aşırıya kaçmayacak şekilde demografik bilgileri sorulmuştur. Bu sorulurken bilimsel etik ilkeler göz önünde bulundurulmuştur. İkinci kısımda ise araştırma amacına uygun 10 tane soruya yer verilmiştir. Bu sorular oluşturulurken ilgili literatür incelenmiş ve en uygun sorular oluşturulmaya çalışılmıştır. Görüşme formu hazırlandıktan sonra bir uzman Sosyal Bilgiler öğretmeninden yardım alınarak gerekli düzenlemeler yapılmış ve forma son hali verilmiştir.

Veri Analizi

Bu araştırmada çalışma grubundaki katılımcılarla mülakatlar yapılırken görüşmelerin katılımcıların onayı alınarak görüşme ses kaydı altına alınmaya çalışılmıştır. Ses kaydı onayı vermeyen katılımcıların görüşme dile getirdikleri cümleler ise en iyi şekilde onların ifadeleri değiştirilmeden yazıya aktarılmaya çalışılmıştır. Daha sonra tüm

veriler düzenli, katılımcıların ifadeleri değiştirilmeyecek şekilde yazıya aktarılmıştır. Daha sonra tüm veriler içerik, tema analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi yazılı halde bulunan ya da yazılı hale getirilen araştırma verilerinin elde edildikleri bağlama en uygun şekilde çözümlenmesi, araştırma sorusuna cevap veren temaların ortaya çıkartılması sürecidir (Patton, 2014). Araştırmada analiz sırasında ilk önce kodlamalar oluşturulmuş daha sonrada birbiri ile ilişkili kodlar birleştirilerek temalar oluşturulmaya çalışılmıştır. Temalar oluşturulduktan sonra ham veri ile temalar arasında incelemeler yapılarak Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik değerinin öğrencilerdeki kazanım düzeyine ilişkin görüşleri en iyi şekilde ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmada bulgular ortaya çıkarıldıktan sonra öğretmenlere bazı iletişim kanalları kullanılarak vermiş oldukları bilgileri, görüşleri teyit etmeleri istenmiştir. Böylelikle en sağlıklı bulgular ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada elde edilen veriler analiz edildikten sonra elde edilen bulgular görüşme formundaki soru başlıkları altında ifade edilmeye çalışılmıştır. Bu şekilde araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri en iyi şekilde açıklanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın 1. sorusu olan “Okullarda öğrencilere verilen değerler eğitimi faydalı buluyor musunuz? Buluyorsanız neden faydalı bulduğunuzu nedenleriyle açıklar mısınız?” soru başlığına ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin tamamı değerler eğitiminin öneminden bahseden ifadeler kullanmışlardır. Bu ifadelerden E3 katılımcısı *“Evet faydalı buluyorum. Çünkü eğitim bir değerler sistemidir. Değerlere önem veriliyorsa eğitim iyi yolda ilerliyor demektir”* şeklinde, E4 katılımcısı, *“Faydalı buluyorum. Çünkü öğrencilerin derslerde kitabi bilgiler edindiği gibi değerlerini de öğrenmeli”* ve K5 katılımcısı *“Faydalı buluyorum. Saygı, sevgi gibi sosyal hayatla ve insanlıkla ilgili bilgilere sahip olmak bunun bilinciyle hareket etmek bütün bilgilerin üstündedir”* biçiminde görüşler sunmuşlardır.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yukardaki görüşlerinin de gösterdiği gibi öğretmenler değerlerin önemli olduklarını düşünmekte ve değerler eğitimin okullarda uygulanmasının faydalı bir eğitimsel etkinlik olduğunu düşünmektedirler. Araştırmaya katılan bazı öğretmenlere göre değerler eğitimi sosyalleşme, kimlik kazanımı ve kültür önemlidir. Araştırmada öğretmenler kültür aktarımı açısından değerler eğitimi önemli bulduklarını belirtmişlerdir.

Araştırmanın 2. sorusu olan “Sizce Sosyal Bilgiler derslerinde değerler eğitimi üzerinde yeteri kadar duruluyor mu?” soru başlığına ilişkin 13 Sosyal Bilgiler öğretmeni olumsuz ifadeler kullanırken araştırmada sadece bir öğretmen olumlu ifade kullanmıştır. Araştırmaya katılan E4 katılımcısı *“Bence yeteri kadar durulmuyor. Sosyal Bilgiler ders programında yer almasına rağmen derslerde yeteri kadar değerler eğitimine önem verilmiyor. Genelde sınav odaklı bir düşünce olduğundan değerler eğitiminin verilmesinden çok bilgi odaklı dersler geçtiğine inanıyorum”* şeklinde, E7 katılımcısı *“Hayır yeteri kadar durulmuyor. Zaten dersleri anlatırken çok fazla*

değerlere değinmiyoruz. Ders konusu bellidir işte. Konu neyse onu yetiştirmeye çalışıyoruz. Diğer öğretmenlerde sonuçta aynı şekilde konuları yetiştirmeye çalışıyordur” biçiminde görüş belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan “K2” kişisi *“Sosyal Bilgiler derslerinde değerler eğitimi üzerinde yeteri kadar duruluyor. Fakat bunu biraz pratiğe dökebilsek daha iyi olacağı kanaatindeyim”* şeklinde görüş sunmuştur.

Yukardaki ifadelerde görüldüğü üzere Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Sosyal Bilgiler derslerinde değerler eğitimi üzerinde yeteri kadar durulmadığı yönünde görüşler belirtmişlerdir. Öğretmenlerden bazıları Sosyal Bilgiler derslerinde değerler eğitimi üzerinde yeterince durulamamasının nedenleri arasında haftalık ders saat süresinin azlığı, Sosyal Bilgiler ders müfredatının yetersizliği gibi nedenleri dile getirmişlerdir. Araştırmada bir öğretmen ise Sosyal Bilgiler derslerinde değerler eğitimi üzerinde durulduğunu ama pratik yapma konusunda yetersiz kaldığını belirtmiştir.

Araştırmanın 3. sorusu olan *“Vatanseverlik değerinin öğretimi konusunda görüşleriniz nelerdir? Bu değerinin öğretilmesi sizce ne denli önemlidir?”* soru başlığı altında araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı olumlu ifadeler kullanmışlardır. Araştırmada yer alan E8 kişisi *“Sonuçta sosyal bilgiler dersinde öğretilmesi gereken en önemli değer bana göre. Sadece sosyal bilgiler diye düşünmemek lazım. Bir öğrenci okulu bitirdikten sonra vatansever biri olarak mezun olmalı. Bu tüm branşların sorumluluğunda da olan bir şey. Tabi öncelikle sosyal bilgiler dersinde kazandırılması lazım. Vatansever insanlar yetiştirmek demek ülkesi çalışacak çabalayacak insanlar yetiştirmek demek”* biçiminde, K2 katılımcısı *“Vatanseverlik değerinin önemini söyle açıklayabiliriz; sosyal Bilgilerin zaten temel amacı iyi bir vatandaş yetiştirmek olduğu için bu değeri de göz önüne alarak bütün öğretilen bütün konular içerisinde başta iyi bir insan iyi bir vatandaş olmayı gerektiren durumları örnek göstererek Türkiye cumhuriyetine iyi bir vatandaş yetiştirmek için uğraşılması gerektiği kanaatindeyim.”* şeklinde görüşler ortaya koymuşlardır.

Araştırmada yukardaki ifadeler incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmenleri vatanseverlik değerini *“çok önemli”, “temel öncelikli”* gibi nitelendirmelerle bu değerinin önemine dikkat çekmişlerdir. Burada Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik değerinin öğretimini önemli gördüklerini söyleyebiliriz. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu ülkenin bütünlüğü, içinde yaşanan ülkenin gelişimi açısından vatanseverlik öğretimin önemi ve gerekliliğinden bahsetmişlerdir. Ayrıca bazı öğretmenler milli bilincin oluşması açısından vatanseverlik değerinin öğretime dikkat çekmişlerdir.

Araştırmanın 4. sorusu olan *“Vatanseverlik değeri açısından Sosyal Bilgiler ders programlarını nasıl değerlendirirsiniz?”* sorusuna ilişkin dokuz Sosyal Bilgiler öğretmeni ders programlarını içerik ve görsellik açısından yetersiz olarak değerlendirmişlerdir. Araştırmada beş öğretmen ise programları kitaplar üzerinden olumsuz yönde eleştirmişlerdir. Araştırmaya katılan E1 kişisi *“Vatanseverlik değeri Sosyal Bilgiler dersinin her aşamasında üzerinde durulabilecek bir değerdir. Bu yüzden bu değer herhangi bir konuya tek bağlanamaz tüm konular üzerinde diğer değerler göz ardı edilmeden vatanseverlik değeri verilmeli ve vurgulanmalıdır. Sadece nüfus konusunda bu değer verilmesi yeterli değildir. Vatanseverlik değeri verilirken*

genel olarak Türk tarihi ve Türk büyükleri üzerinde çokça durulmalı” biçiminde, E7 katılımcısı “Konu sayısı zaten az olan konuları ise verilen sürede yetiştirmek çok zor. Bu yüzden tarihi konular biraz daha artırılmalı tabii ders saat sayısı da. Haftada 3 saat sosyal bilgiler için çok az. Konular açısından biraz daha zenginleştirilebilir. Görsel açıdan biraz daha iyi olabilir” şeklinde, E4 kişisi “Kitapların Vatandaşlık Uygunluğu Açısından: Ders kitapları vatandaşlık eğitimi açısından tam olarak yeterli kalmadığını düşünmekteyim” şeklinde, E5 kişisi “Kitaplar bu değerinin kavranmasında ve uygulanmasında gerekli uygunlukta ve düzende basılmaya çalışılıyor ancak yeterli değil. Kitapların hazırlanmasında daha da özen gösterilmelidir. Kitaplardaki eksikler göze çarpıyor” biçiminde görüşler ortaya koymuşlardır.

Yukardaki bulgulardan anlaşıldığı üzere Sosyal Bilgiler öğretmenlerine göre Sosyal Bilgiler ders programları vatandaşlık değeri öğretimi açısından yetersizdir. Öğretmenler içerik ve görsellik olarak Sosyal Bilgiler ders programlarını yetersiz olduğu yönünde görüşler sunmuşlardır. Bazı öğretmenler ise bu konuda kitapların geliştirilebileceği yönünde tavsiyelerde bulunmuşlardır.

Araştırmanın 5. sorusu olan “ Öğrencilerin vatandaşlık değeri ile ilgili ders konularına ilgileri hakkında neler söyleyebilirsiniz?” soru başlığını yönelik 12 Sosyal Bilgiler öğretmeni olumlu görüş belirtirken 2 öğretmen bu konuda öğrencilerin ilgisiz oldukları şeklinde görüşler belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan K2 kişisi “Şimdi bu ders konularına olan ilgileri biraz dersi canlı tutma ile ilgilidir. Özellikle tarih konularında verilmesi gereken vatandaşlık değerinin bilirsiniz hepimiz (gülerek) belki yaşamışsınızdır tarih dersinde çok sıkıldığımız için ilgimizi kaybedebiliyoruz. Biraz daha dersi canlı tutarsak dersin vermemiz gereken kazanımı beraber vatandaşlık değerini daha fazla verebileceğimize inanıyorum” biçiminde, E8 katılımcısı “Genel olarak evet ilgililer. Özellikle inkılap tarihi dersinde tarihimizin onların ilgisini çekiyor. Onlarda kurtuluş savaşında düşmanları yenmiş olmamızdan mutluluk duyuyorlar” yönünde ifadeler kullanmışlardır. Araştırmaya katılan E4 kişisi “Öğrenciler arasında çok ilginin olduğunu düşünmüyorum” ve E5 kişisi “Öğrencilerde intiba ettiğim kadarıyla bir vurdumduymazlık var” şeklinde görüş belirterek araştırmadaki on iki öğretmenden farklı olarak öğrencilerin vatandaşlık değeri ile ilgili ders konularına karşı ilgisiz oldukları şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Yukardaki ifadelerden görüldüğü üzere Sosyal Bilgiler öğretmenleri öğrencilerin vatandaşlık değeri ile ilgili ders konularına ilgili oldukları yönünde görüş belirtmişlerdir. Araştırmada bazı öğretmenler ise etkili ders işleme yöntemleri ile bu ilgi düzeyinin daha da yükseltilebileceği yönünde görüşler belirtmişlerdir. Araştırmada iki öğretmen ise bu konuda öğrencilerin vatandaşlık değerine karşı ilgisiz oldukları yönünde görüş belirtmiştir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerine göre etkisiz ders işleme yöntemleri, olumsuz Sosyal Bilgiler ders algısı gibi bir takım etkenlerden dolayı öğrencilerin vatandaşlık değeri ile ilgili ders konularına olan ilgileri olumsuz etkilenmektedir.

Araştırmanın 6. sorusu olan “Vatandaşlık değerinin kazanımı konusunda dış etkenlerin (Televizyon, sosyal medya, sosyal çevre) etkisi hakkında neler

söyleyebilirsiniz?” sorusuna araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin tamamı vatanseverlik değerinin kazanımda dış unsurların çok etkili olduğu yönünde görüş belirtmiştir. Araştırmaya katılan E1 katılımcısı *“Günümüzde gelişen iletişim olanakları sosyal medyayı hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline getirmiştir. Bu yüzden değer eğitimi konusunda televizyon ve sosyal medya önemli bir araçtır. Bu mecralarda vatanseverlik değeri için çeşitli içerikler hazırlanabilir. Tabi bu araçlarla insanlar kolaylıkla manipüle edilebiliyor bu yüzden içerik seçimi konusunda hassas olunmalı”* şeklinde, K3 katılımcısı *“Küçük çocuklar bile bir şekilde sosyal medya ile buluşuyor. Televizyon deseniz olmadığı ev yok. Bir parçası artık sosyal medya hayatımızın. Çocuklarda buradaki paylaşımlardan, görsellerden bir şekilde etkileniyor. Özellikle tarihi diziler ve filmler çok önemli vatanseverlik değeri için. Bazen çok güzel filmler oluyor tarihimizi anlatan ama tabi çocukların tarihi düzgün anlaması için bu filmler daha özenli yapılması lazım. Tarih dizilerde gösterildiği kadar basit kurgusal şeyler değil ki. Bir savaş bir fetih ne zorluklarla gerçekleşmiş. Bazı padişahların önemli komutanların hayatları filmlerde iyi ayarlanmalı. Diğer türlü sağlıklı bir tarih anlayışı gerçekleştirilebilir”* şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Yukardaki ifadelerde görüldüğü gibi vatanseverlik değerinin kazanımı sürecinde dış unsurların etkisi hakkında Sosyal Bilgiler öğretmenleri bu süreçte dış unsurların çok etkili olduklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin tamamı sosyal medya, kitle iletişim araçlarının çok önemli unsurlar olduklarını ve öğrencilerin bu unsurlardan çok yüksek oranda etkilendikleri yönünde görüş belirtmişlerdir.

Sosyal Bilgiler öğretmenleri öğrencilerin yoğun bir şekilde sosyal medya kullandıklarını düşündüklerini dile getirmişlerdir. Öğretmenlere göre öğrenciler sosyal medyada paylaşılan içeriklerden etkilenmekte ve bu durum onların vatanseverlik algılarını dolaylı ya da doğrudan etkilemektedir. Bu açıdan öğretmenlere göre sosyal medyada paylaşılan içeriklerde özenli davranılmasında toplumsal birçok yarar vardır.

Araştırmanın 7. sorusu olan *“Görev yaptığınız okullarda fiziki görüntü olarak vatanseverlik değeriyle ilgili öğelerin (Türk büyükleri resimleri, Atatürk köşesi, Türkiye haritası, Türk bayrağı sayısı vb.) yeterli düzeyde yer aldığını düşünüyor musunuz?”* soru başlığına ilişkin bulgular incelendiğinde araştırmaya katılan 12 Sosyal Bilgiler öğretmeni bu konu hakkında olumlu ifadelerde bulunurken diğer 2 öğretmen olumsuz görüşler belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan E4 kişisi *“Bu açıdan okullarımız yapılması gerekenleri yapmaktadır. Gerekli materyallerin bulundurulması ve sayısı konusunda yeterli olduğunu düşünmekteyim”* şeklinde, K5 kişisi *“Bu konuda bizim okul iyi aslında yeteri kadar görsel var da diyebilirim. Fakat bu görsel öğrencilerin dikkatini pek çekmiyor. Hem bu görsellerin konulduğu yerler hem de görsellerin yapısı pek dikkat çekici değil”* biçiminde ifadeler kullanmışlardır. Araştırmada E8 kişisi *“Yani sonuçta okullarımızın mimari yapısı belli. Biraz önemli savaşları konu edinen resimler olmalı bence okullarda. Yine Türk büyüklerinin resimleri filan bunlar olmalı. Bizim okulumuzda az gibi bunlar”* şeklinde görüş belirterek vatanseverlik değeri için görev yaptığı okulun fiziki görüntüsünü yetersiz bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca E1 kişisi de *“Okullarda sıradan görseller var işte.*

Bunlar zamanında konulmuş şeyler. Okulun görsel zenginliği ile ilgilenen pek yok” şeklinde görüş belirterek görev yapmış olduğu okulun vatanseverlik değeri açısından görsel yetersizliğine değinmiştir.

Sosyal Bilgiler öğretmenleri yukardaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere görev yaptıkları okulların vatanseverlik değeri ile ilgili görsel öğelerin yeterli düzeyde buldukları yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlere göre okullardaki vatanseverlik değeri ile ilgili görsel öğelerin geliştirilmesinde faydalar vardır. Araştırmada bazı öğretmenler okullarda kullanılan görsel öğelerin daha nitelikli ve etkileyici olacak şekilde tasarlanması yönünde tavsiyelerde bulunmuşlardır.

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bir bölümü okullarda vatanseverlik değeri ile ilgili görsel öğelerin bulunması konusunda farklılıkların olduğunu dile getirmiştir. Öğretmenlere göre bu konuda bazı çevre ya da köy okulları gibi okulların daha yetersiz kaldığı belirtilmiştir.

Araştırmanın 8. sorusu olan “Özel gün, haftalar ve milli bayramlar ile ilgili okuldaki eğitsel uygulamalar sizce vatanseverlik değeri açısından faydalı etkinliklerle geçiyor mu? Bu uygulamaların daha faydalı olması için neler yapılabilir? Görüşlerinizi belirtir misiniz?” soru başlığına ilişkin araştırmada yer alan 9 Sosyal Bilgiler öğretmeni olumlu ifadeler belirtmiştir. Araştırmada 5 öğretmen ise bu konuda olumsuz ifadeler kullanmışlardır. Araştırmaya katılan E1 kişisi *“Elbette özel günlerde çeşitli etkinlikler yapılması vatanseverlik değerinin öğretilmesi için etkili olmaktadır. Özellikle tarihimize yönelik yapılan etkinlikler öğrencilerin vatan sevgisi konusunda ilgisini çekmektedir. Bu etkinlikler yapılırken daha fazla hazırlık yapılmalı ve öğrenciler daha fazla etkinliklerde yer almalıdır”* biçiminde, K4 kişisi *“Genel olarak güzel geçiyor bu özel gün haftalar ama yine de öğrencileri çok yormamak lazım diye düşünüyorum. Bu özel gün ve haftalarda öğrenciler etkinliklere katılmakta istekliler onlara görev verdiğimizde mutlu oluyorlar. Hatta bazıları görev almakta çok istekli. Bu açıdan bu günler daha güzel daha çok öğrencinin katıldığı etkinliklerle geçmeli”* şeklinde olumlu ifadeler belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan K5 öğretmeni *“Bu tür etkinliklerde önemli günlerin ne ifade etki ettiği daha çok vurgulanmalı. 23 Nisan’ı kutluyoruz ama 23 Nisan nedir önemi nereden gelmektedir bunlar daha iyi vurgulanmalı öğrencilere öğretmenler tarafından. Hepimiz biliyoruz sonuçta birebir yaşantıyla edinilen bilgiler daha kalıcı olduğunu o yüzden bu günlerde daha iyi daha güzel etkinlikler yapılmalı. Öğrencilerin o günle alakalı bilgileri yaşayabilecekleri etkinlikler yapılmalı. Sıradan kalıplaşmış uygulamalar vatanseverlik bilincini kazandırma konusunda yetersiz kalabiliyor”* biçiminde, E4 kişisi *“Okullarda gerekli etkinlikler yapılmakta ama amaca uygunluğu konusunda yeterli olmadığını düşünmekteyim. Çünkü öğrenciler bu gibi etkinlikleri benimsemiyorlar onlara zorla yaptırılıyor ve istemiyorlar gibi bir davranış içine giriyorlar. Bu konuda öğrencilerin daha çok benimseyeceği etkinlikler yapılmalı ve öğrenciyi bu konuyu daha çok benimsemesi sağlanmalıdır”* şeklinde görüşler ortaya koyarak olumsuz yönde bu soru başlığı altında görüş belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin önemli bir bölümü yukardaki ifadelerden de görüldüğü gibi özel gün ve haftaların vatanseverlik değeri açısından faydalı etkinliklerle geçtiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu öğretmenler özel gün ve

haftalarda düzenlenen etkinliklerin niteliğinin ve çeşitliliğinin geliştirilmesinin faydalı olacağı yönünde görüşler sunmuşlardır.

Görüşmeye katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden 5 tanesi ise özel gün ve haftalarda düzenlenen etkinliklerin vatanseverlik değeri açısından uygun etkinliklerle geçmediği yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu öğretmenler genelde sıradanlaşan etkinliklerle özel gün ve haftaların kutlandığını belirtmişlerdir.

Araştırmanın 9. sorusu olan “Öğrencilerin vatanseverlik değerini yeteri düzeyde kazandıklarını düşünüyor musunuz? Kazanıyorsa bu değer kazandırıldığına dair örnek vererek açıklar mısınız?” görüşme sorusuna çalışma grubundaki 12 Sosyal Bilgiler öğretmeni olumsuz ifadeler belirtmişlerdir. Araştırmada iki Sosyal Bilgiler öğretmeni ise bu konu hakkında olumlu ifadeler kullanmıştır. Araştırmada E3 kişisi “Yeterli düzeyde kazandıkların söyleyemem çünkü en basitinden devlet malı olan okul eşyasına sahip çıkılması gerektiğini bile öğretmediğimizi görünce insan üzüyor. Ayrıca olumsuz davranış örnekleri gösteren öğrencilerin çokluğu vatanseverliğine hala anlamadığını gösteriyor” şeklinde, K1 kişisi “Düşünmüyorum. Çünkü kültürümüz gitgide yozlaşıyor. Öğrenciler dizilerde ki filmlerde ki hayatlara özeniyor. Yabancı filmler etkileniyorlar” biçiminde olumlu ifadeler kullanmışlardır. Araştırmada yer alan “E1” kişisi “Vatanseverlik değerini her geçen gün öğrencilerin daha fazla benimsendiğini düşünüyorum. Önemli günlerde öğrencilerin ve milletimizin daha fazla katılımı olmaktadır” ve “K2” kişisi “Öğrencilerin vatanseverlik değerini yeterli düzeyde kazandıklarını düşünüyorum” şeklinde görüş belirttikten öğrencilerin vatanseverlik değerini yeterli düzeyde kazandıklarını yönünde ifadeler söylemişlerdir.

Araştırmada yukardaki ifadelerden görüldüğü gibi görüşmeye katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu öğrencilerin yeterli düzeyde vatanseverlik değeri kazanmadıkları yönünde görüş belirtmişlerdir. Araştırmada sadece iki öğretmen öğrencilerin yeterli düzeyde vatanseverlik değeri kazandıkları kanısında olduklarını dile getirmişlerdir. Öğrencilerin yetersiz düzeyde vatanseverlik değerini kazandıklarını yönünde görüş belirten öğretmenler bunun nedeni olarak nitelsiz eğitim, kültürel yozlaşma gibi eğitsel nedenleri dile getirmişlerdir. Ayrıca Sosyal Bilgiler öğretmenleri öğrenci davranışlarında vatanseverlik değerini çok fazla gözlemleyemedikleri belirtmiş ve öğrencilerin olumsuz vatanseverlik tutumlarına sahip oldukları yönünde ifadeler kullanmışlardır.

Araştırmanın 10. sorusu olan “Size göre vatanseverlik değerinin daha etkili kazanımı için Sosyal Bilgiler ders müfredatında ne tür değişiklikler yapılabilir?” görüşme sorusuna araştırmaya Sosyal Bilgiler öğretmeninden 10 tanesi haftalık ders süresinin, ders konularının içeriğinin genişletilmesi ve müfredata ilgi çekebilecek unsurların yerleştirilmesi yönünde tavsiyelerde bulunmuşlardır. Araştırmada 4 öğretmen ise müfredatın güncellenmesi, ders konularının ilgi çekebilecek düzeyde hazırlanması, değerler eğitimi için görsel somut uygulamalara yer verilmesi şeklinde tavsiyelerde bulunmuşlardır. Araştırmaya katılan E6 kişisi “Hocam bizim branşın durumu ortada. Ders saat sayılarımız az. E malum kazandırılması gereken birçok değer var. Bence ders saat sayıları artırılmalı. Vatanseverlik kapsamının hayatın her anında olduğu ve sebep sonuç ilişkisinin anlatılarak ne gibi sonuçlara neden olacağı öğrencilere tekrar,

tekrar ve farklı şekillerde aktarılmalı. Tarih konuları da biraz genişletilmeli” şeklinde, K1 kişisi “Müfredat daha ilgi çekici hala getirilmeli. Ders saat süreleri artırılmalı. Ayrıca konularda artırılmalı. İnkılap tarihi dersinde öğrencilere daha çok şey anlatmalıyız. Sonuçta bu ülke kolay kurulmadı” biçiminde, K6 kişisi, “Sosyal Bilgiler dersinin temel amaçlarından biri etkili vatandaş yetiştirmek, vatansever bireyleri toplum hayatında duyarlı, uyumlu bireyler haline getirmektir. Bu da öncelikle Türkiye Cumhuriyeti’nin temel dinamikleri olan vatan, bayrak, Türklük şuuru, Atatürk devrimlerini içselleştirmekten geçer” şeklinde, E5 kişisi “Sözel Bilgiden çok drama tarzı görsel, somut uygulamalara yer veren bir müfredat hazırlamak daha faydalı olur diye düşünüyorum. Öğrencilerin aktif katılım sağlayacağı eğitsel oyunlara yer verilmeli müfredatta.” biçiminde görüş belirtmişlerdir.

Yukardaki ifadelerden yola çıkarak Sosyal Bilgiler öğretmenlerine göre haftalık Sosyal Bilgiler ders saatleri değerler eğitimi ve vatanseverlik değeri öğretimi açısından yetersiz kalmaktadır. Öğretmenlere göre Sosyal Bilgiler ders konularının vatanseverlik değeri öğretimi için genişletilmesi gerekmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri Sosyal Bilgiler ders müfredatlarına daha ilgi çekebilecek konuların yerleştirilmesi, ilginç hikaye, anekdot gibi unsurlara müfredatta daha çok yer verilmesinin vatanseverlik değeri açısından daha faydalı olacağı yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlere göre Sosyal Bilgiler ders kitaplarının görsellik açısından geliştirilmesi vatanseverlik değeri öğretimini olumlu düzeyde etkileyecektir. Araştırmada bazı öğretmenlerde müfredatın güncellenmesi ve müfredatta daha vatanseverlik değerini öğretmek için daha somut uygulamalara yer verilmesi yönünde tavsiyelerde bulunmuşlardır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırma bulguları incelendikten sonra ulaşılan sonuçlar aşağıdaki gibidir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri vatanseverlik değerinin öğretimini önemsemektedir. Öğretmenler ülke bütünlüğü, milli bilincin oluşturulması, ülke bütünlüğünün korunması gibi nedenlerden dolayı vatanseverlik değerinin öğretimini önemli bir gereklilik olarak belirtmişlerdir. Bu sonuçlar ile Yuen ve Byram (2007) tarafından yapılan “Ulusal kimlik, Vatanseverlik Ve Politika Çalışması: Bir Durum Çalışması, Hong Kong” isimli çalışmanın sonuçlarının örtüştüğü görülmektedir. Her iki araştırmada vatanseverlik değerini öğretmede önemli roller üstlenen öğretmen grupları vatanseverlik değerinin öğretimini önemli gördüklerini belirtmişlerdir. Aynı şekilde Avcı (2015) tarafından yapılan “Sosyal Bilgiler Derslerinde Vatanseverlik Değerinin Kazandırılmasına Yönelik Öğretmen Ve Öğrenci Görüşleri” adlı çalışmada da Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik değerinin öğretimini önemli gördükleri belirtilmiştir. Ayrıca Avcı (2015) araştırmasında Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin olumlu vatanseverlik tutumlarına sahip oldukları yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu çalışmada da Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencilerde olumlu vatanseverlik tutumlarının geliştirilmesi yönünde söylemlerde bulunması her iki araştırmanın bu konuda tutarlı sonuçlar verdiğini göstermektedir.

Araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine dayanılarak Sosyal Bilgiler derslerinde değerler eğitimi üzerinde yeterince durulmadığı sonucu ortaya çıkarılmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmenleri bu durumun oluşmasındaki etkenleri haftalık ders saat sayısı, ders konularının yetersizliği, olumsuz Sosyal Bilgiler ders algısı vb. şeklinde sıralamışlardır. Literatürde bu konuda bilgi veren başka araştırma bulgularına ulaşamamıştır.

Sosyal Bilgiler öğretmenleri Sosyal Bilgiler ders müfredatlarını vatanseverlik değeri öğretimi açısından yetersiz bulmaktadırlar. Sosyal Bilgiler öğretmenlerine göre Sosyal Bilgiler ders konuları hem değerler eğitimi hem de vatanseverlik değeri öğretimi açısından yetersiz kalmaktadır. Öğretmenlere göre Sosyal Bilgiler ders konularının genişletilmesinde vatanseverlik değerinin öğretimi açısından faydalar vardır.

Sosyal Bilgiler öğretmenleri Sosyal Bilgiler ders kitaplarını vatanseverlik değeri öğretimi konusunda yetersiz olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler Sosyal Bilgiler ders kitaplarının ders konuları, ilginç bilgiler, hikaye, anekdot gibi unsurlarla geliştirilmesi gerektiğine değinmişlerdir. Öğretmenler görsellik açısından Sosyal Bilgiler ders kitaplarını yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlere göre daha iyi bir vatanseverlik değeri öğretimi için Sosyal Bilgiler ders kitaplarının görsel olarak geliştirilmesi faydalı sonuçlar verebilir.

Araştırmada vatanseverlik değeri ile ilgili ders konularına öğrencilerin ilgisi konusunda Sosyal Bilgiler öğretmenleri olumlu ifadeler kullanmışlardır. Öğretmenlere göre öğrenciler vatanseverlik değeri ile ilgili ders konularına ilgi göstermektedirler. Öğretmenler etkili ders işleme yöntemleri ile bu ilginin daha da artırılabilceği yönünde görüşler belirtmişlerdir. Araştırmada öğretmenler olumsuz ders işleme yöntemleri ile öğrencilerin vatanseverlik değerine olan ilgilerinin olumsuz etkilendikleri yönünde ifadelerde bulunmuşlardır.

Vatanseverlik değerlerinin kazanım sürecinde Sosyal Bilgiler öğretmenleri dış unsurların (sosyal medya, kitle iletişim araçları, çevre vb.) etkisinin çok önemli bir etkiye sahip oldukları yönünde görüşler belirtmişlerdir. Öğretmenlere göre öğrenciler yoğun bir şekilde sosyal medya uygulamalarını kullanmaktadırlar. Öğretmenler kitle iletişim araçlarındaki yayınların öğrencilerin vatanseverlik değeri algılarını yüksek düzeyde etkilediklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlere göre bu mecralarda hazırlanan içeriklerin seçimine özen göstermekte öğrencilerde olumlu vatanseverlik algısı oluşması açısından faydalar vardır. İlgili literatür incelendiğinde vatanseverlik değerinin kazanım sürecinde dış unsurların etkisi hakkında bilgi veren çalışmalara ulaşamamıştır.

Araştırma bulgularına göre Sosyal Bilgiler öğretmenleri özel gün ve haftalarda kutlama amaçlı yapılan etkinliklerin vatanseverlik değeri açısından önemli gördüklerini ve bu etkinliklerin vatanseverlik değeri öğretimi açısından verimli geçtiğini belirtmişlerdir. Öğretmenler özel gün ve haftalarda düzenlenen etkinliklerin niteliğinin ve çeşitliliğinin artırılması yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerden bazıları özel gün ve haftalarda düzenlenen etkinliklerin sıradan olduklarını öğrencileri etkilemekten uzak kaldıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler bu konuda daha nitelikli etkinlikler yapılması yönünde tavsiyelerde bulunmuşlardır.

Ortaokul öğrencilerin vatanseverlik değerini kazanım düzeyleri konusunda Sosyal Bilgiler öğretmenleri olumsuz görüşler ortaya koymuşlardır. Öğretmenlere göre öğrenciler yeterli düzeyde vatanseverlik değeri kazanmamaktadırlar. Öğretmenler öğrencilerin davranışlarında vatanseverlik değerini yeterince gözlemleyemediklerini belirtmişlerdir. Burada öğretmenler öğrencilerde olumsuz vatanseverlik tutumları geliştiği yönünde ifadeler kullanmışlardır. Aynı şekilde ABD’de yapılan “Vatanseverlik ve Eğitim” adlı araştırmada Westheimer (2007) öğrencilerde olumsuz vatanseverlik tutumları geliştiği yönünde sonuçlar ortaya koymuştur. Bu açıdan farklı ülkelerin eğitim sistemlerinde olumsuz vatanseverlik tutumlarının öğretildiğini belirtebiliriz.

Araştırma sonucunda şu önerilerde bulunulabilir:

1. Müfredatta Sosyal Bilgiler haftalık ders saat süresi artırılabilir.
2. Sosyal Bilgiler derslerinde vatanseverlik değeri sadece vatani sevmek şeklinde dar bir kalıp yerine daha geniş bir çerçevede öğrencilere aktarılabilir.
3. Vatanseverlik değeri ile ilgili Sosyal Bilgiler derslerindeki eğitsel uygulamalar gözden geçirilerek vatanseverlik değerinin kazanımına daha uygun hale getirilebilir.
4. Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki vatanseverlik değeri ile ilgili ders konuları ve etkinliklerinin sayısı artırılabilir.
5. Özel gün ve haftalar vatanseverlik değeri açısından daha çeşitli ve nitelikli etkinliklerle kutlanabilir.
6. Okullarda vatanseverlik değeri ile ilgili daha nitelikli görsellere yer verilebilir ve bu görsellerin çeşitliliği artırılabilir.
7. Sosyal Bilgiler ders kitapları içerik, görsellik vb. açılardan vatanseverlik değeri için daha uygun hazırlanabilir.

Kaynakça

- Akbaş, O. (2007). Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının (Değerlerinin) İlk Öğretim 8. Sınıf Öğrencilerinde Gerçekleşme Düzeyinin Değerlendirilmesi (1. Baskı). (Ed: Kaymakcan, R. Kenan, S. Hökelekli, H. Arslan Ş. Zengin, M.), *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı*, (s.1-14), İstanbul: Dem Yayınları.
- Avcı, A. A. (2015). *Sosyal bilgiler derslerinde vatanseverlik değerinin kazandırılmasına yönelik öğretmen ve öğrenci görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, Kastamonu.
- Aydın, M. Z. ve Akyol Gürler, Ş. (2012). *Okulda değerler eğitimi: yöntem, etkinlikler, kaynaklar (1.Baskı)*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örneklem yöntemleri ve örnekleme hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (7)1, s. 231-274.
- Gökalp, Z. (2007). Türkçülüğün esasları (1. Baskı). (Ed: Koz, M. S.), *Bütün Eserleri-Bir Kitaplar 1/Ziya Gökalp*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Güngör, E. (1998). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar; ahlak psikolojisi, ahlaki değerler, ahlaki gelişme* (2. Basım). İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Heyd, U. (1979). *Türk ulusçuluğunun temelleri*. Ankara: Başbakanlık. Basım Evi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1980). *Çocuğun değeri türkiye’de değer ve doğurganlık*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- Karakaya, T. (2007). Küreselleşme ve avrupa birliği sürecinde ahlaki değerlere kritik bir yaklaşım –sorunlar ve çözümler (1. Baskı), *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu* (ss. 205-214). İstanbul: Dem Yayınları.
- Kenan, S. (2009). Modern eğitimde kaybolan nokta: değerler eğitimi. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*. (9),1 s. 259-295.
- Köylü, M. (2007). Değerlerin küresel bağlamda değerler eğitimine duyulan ihtiyaç (1. Baskı). (Ed: Kaymakcan, R. Kenan, S. Hökelekli, H. Arslan Ş. Zengin, M.). *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu* (s. 560-587). İstanbul: Dem Yayınları,
- MEB, (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 4-5-6-7 sınıfların programları*. Ankara Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. (mevzuat.meb.gov.tr/html 188.html, Erişim Tarihi: 15.02.2016).
- MEB, (2018). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 4-5-6-7 sınıf öğretim programları*. Ankara, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. (Erişim Tarihi: 22.02.2018).

- Öztürk, C. ve Dilek, D. (2005). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretim programları. (Ed: Öztürk, C. Dilek, D.) *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (53-96). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (1. Baskı), Çeviren: Bütün, M. ve Demir, S. B., , Ankara: Pegem Akademi.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2014). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma örnekleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Westheimer, J. (2006). Patriotism and education: *An Introduction*. *Sage Journals*. Volume 87, Issue 8, ss. 569–572. (Retrieved: 18.04.2017, From <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/003172170608700804>).
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitime genel bir bakış. *TÜBAR Dergisi*. XIX (Bahar), 500-522.
- Yuen, T. ve Byram, M. (2007). National identity, patriotism and studying politics in schools: a case study in Hong Kong. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*. Volume 37, Issue 1, ss. 23-36. (Erişim Tarihi: 09.04.2017).

Extended Abstract

The value of patriotism is one of the values that exist in many societies. Patriotism can be defined as keeping the piece of land on an important point in material and spiritual sense. Gökalp (1976) describes the sacred country where lives are sacrificed for the sake of his homeland. According to Gökalp, in order to become a country, ideal, patriotism and nationalism are important (Tütengil, 1964; Heyd, 1979). At this point, we can say that the value of patriotism creates a sense of commitment among people. A country's social, cultural and so on. The value of patriotism is important for the preservation and development of its integrity. In this study, it is aimed to reveal the views of Social Studies teachers who play an important role in the teaching of patriotism about students' patriotic value attainment levels and patriotic attitudes.

Method

In this study, a case study design which is frequently used in qualitative research was used. The study group of the study was conducted with 14 Social Studies teachers residing in Ankara. Teachers perform their duties in Mamak, Keçiören and Çankaya districts of Ankara. The study group had a gender distribution of 8 males and 6 females. 6 of the teachers are working in Mamak and 4 of them are working in Keçiören. 6 of the teachers are working in Mamak, 4 of them are working in Çankaya and the remaining 4 are working in Keçiören.

A semi-structured interview form was applied to the participants in the study group. While preparing the interview form, related literature was examined and the most appropriate questions were tried to be prepared.

The findings of the study were subjected to content, theme analysis. The data obtained during the analysis were first collected in 115 codes. Then these codes were associated with each other and this number was reduced to 36. The most important of these encodings are "subject and time inadequacy, insufficient patriotic attainment, the importance of external factors" and so on.

Findings

In the study, based on the opinions of the Social Studies teachers, it was revealed that the values education in the Social Studies courses was not emphasized enough. Social Studies teachers' factors in the formation of this situation are the number of weekly lessons, insufficiency of course subjects, negative perception of Social Studies lessons and so on. in the form of.

Social Studies teachers find the Social Studies curriculum to be insufficient in terms of teaching patriotic value. According to the Social Studies teachers, the subjects of Social Studies course are insufficient both in terms of values education and teaching of patriotism. According to teachers, there are benefits in terms of teaching patriotic value in expanding Social Studies course subjects.

Social Studies teachers stated that the activities held for celebration on special days and weeks were important in terms of patriotic value and that these activities were efficient in terms of teaching patriotic value. In addition, in the process of attainment patriotic values, Social Studies teachers stated that the impact of external elements (social media, mass media, environment, etc.) had a very important effect.

Results

Social studies teachers attach importance to the teaching of patriotic value. Teachers stated that teaching patriotic value is an important necessity due to reasons such as country integrity, national awareness creation and protection of country integrity. In the research, groups of teachers who play important roles in teaching patriotism value stated that they consider teaching patriotism value important. The fact that the Social Studies teachers make statements about the development of positive patriotic attitudes among the students shows that the research gives consistent results on this subject.

In the study, based on the opinions of the Social Studies teachers, it was revealed that the values education in the Social Studies courses was not emphasized enough. Social Studies teachers' factors in the formation of this situation are the number of weekly lessons, insufficiency of course subjects, negative perception of Social Studies lessons and so on. in the form of. No other research findings have been reached in the literature.

Social Studies teachers find the Social Studies course curriculum inadequate in terms of teaching patriotic value. According to the Social Studies teachers, the subjects of Social Studies are insufficient both in terms of values education and teaching patriotism. According to teachers, there are benefits in terms of teaching the value of patriotism in expanding the subjects of Social Studies course. Although the Social Studies teachers emphasized that the Social Studies course curricula were inadequate in terms of teaching patriotic value, they stated that students were interested in patriotic value.